

Yılmaz, E. (2013). Türk'ün okuma ile imtihanı: "Kitapsızlar". Ankara: Phoenix, 2013. 200 s. ISBN 978-605-4657-29-2

Book Review

The Challenge of Reading for Turks: The bookless

It is known that reading and libraries are not valued enough in Turkey. The author, Erol Yılmaz, points out the public's approach to reading and libraries in our country, once more, by offering significant data. In conclusion, the final words of the book summarize the author's main ideas strikingly: "How did we put "reading", "library" and "information" in the two hundred and thirty-fifth order as such a society whose ancestors had given particular importance reading and poetry?"

Okuma ve okuma alışkanlığı ile ilgili birçok kitap ve yazı yayımlanadursun, bu konuda söyleyeceklerini eğlenceli bir biçimde dile getirmiş kitabın yazarı Erol Yılmaz. Kitabın isminden de belli oluyor ne kadar

sade ve anlaşılır yazıldığı: *Türk'ün Okuma ile İmtihanı: "Kitapsızlar"*.

Yazar okuma ve okuma alışkanlığı ile konuları; "Okuma Alışkanlığı Kazanımında Ailenin Rolü", "Kitap ve Kütüphane Karşısında Medya", "Bilgin'in ve Bilgi'nin Mabedleri Olarak Kütüphaneler", "Türk Toplumunda Kitap, Kütüphane ve Okuma Algısı", "Türk Toplumunu ve Okuma Eylemi/ Alışkanlığı" ve "Türk Toplumunda Bilgi ve Kitap Olgusu" şeklinde 6 bölümde incelemiştir. Önsöz yerine yazdığı "Kitapsızlardan olmayalım!" isimli bölümde neden "kitapsızlar" kelimesini kullandığını açıklamış. Katıldığı bir televizyon programında, sunucunun programı "Kitapsızlardan olmayalım!" şeklinde kapattığını belirtmiştir.

Kitabın ilk bölümünde okuma ile ilgili olarak en çok üzerinde durulan konu olan ailenin rolüne değinilmiş. Özellikle televizyonun egemen olduğu aile yapısında okumadan söz edilemeyeceği gerçeği ortaya konulmuştur. Okumaya, kitaba ve kütüphaneye duyulan sevginin ailenin etkisiyle geliştirilebileceği vurgulanmıştır. Bu noktada yazar, çocuğun anne ve babasını rol model aldığını belirterek, ailelerin duyarlı olması gerektiği mesajını vermekte ve neler yapmaları gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca çocukların kitapla nasıl buluşturulacağı konusunda öneriler sunulan bir bölümde toplumda evlerde bulunan kitaplığa da kütüphane denildiğini ve bu iki kavramın farklı kavramlar olduğunu dile getirilmektedir.

"Kitap ve Kütüphane Karşısında Medya" başlıklı ikinci bölümünün ilk başlığında yazar, medyanın kütüphanelere bakış açısını değerlendirmektedir. Bu bölümde yapılan bir röportajdan alınan cevap bu bölümün tamamını özetler niteliktedir: "Siyaset, ekonomi vb. konular dururken medyanın kütüphane konusu için kamera, kameraman ve muhabir ayırmasını beklemeyin. Belki Milli Kütüphane'de yangın çıkarsa o zaman bir haber değeri taşır."

Günümüzde en çok kafa karıştıran konu kütüphanelerin internet karşısında zamanla yok olup olmayacağıdır. Yazar bu noktada okuma alışkanlığına sahip toplumları internetin pek etkilemeyeceği, ancak zaten okumakla ilgisi olmayan Türk toplumunun internetin etkisi altında kalabileceğini ön görmektedir. Buna ek olarak, kitabın geleceği konusunda da düşüncelerini belirten yazar elektronik kitap karşısında basılı kitabın durumunu dile getirmektedir. Elektronik araçlara ilginin yoğun olduğu toplumumuzda elektronik kitaba da ilginin fazla olacağını ön görmektedir yazar.

Daha önceki bölümde televizyonun çocukların hayatını nasıl etkisi aldığını anlatan yazar bu bölümde yetişkinlerin zaman yokluğundan şikayet ederek kitap okumak da dahil bir çok değerli aktiviteyi yerine getiremediğinden, ancak iş televizyon izlemeye geldiğinde mutlaka zaman yaratılabilesinden bahsediyor.

Yazar üçüncü bölümde “Bilgin’in ve Bilgi’nin Mabedleri Olarak Kütüphaneler” başlığı altında kütüphane türleri bağlamında bu türlerin okuma alışkanlığı üzerindeki etkilerini dile getirmiştir.

İlk başlıkta okul kütüphanelerine değinen yazar, eğitimin eksikliklerini ve velilerin kütüphaneler konusunda ne kadar duyarsız olduklarını dile getirmiştir. Velilerin öğrencilerini okula kaydettirmeden önce okul yöneticilerine kütüphanelerle ilgili olarak sorması gerekli soruları dile getiren yazar bu soruların ülkemizde çoğu veli tarafından sorulmadığından yakınmaktadır. Bu bölümü yazarın da üst bilgi olarak verdiği Osman Ersoy’un şu sözleriyle özetleyebiliriz: “Kütüphanesiz bir eğitim düşünebiliyorsak, gerçekte eğitimi ciddiye almıyoruz demektir.”

Halk kütüphanelerinin tanımlarına ve amaçlarına yer veren yazar, halkın üniversitesi olarak anılan bu merkezlerin gündeme alınmadığı ve ulusal kampanyalar da dahil olmak üzere halk kütüphanelerinin hiçbir proje içerisinde yer almadığını vurgulamaktadır.

Kitap denildiğinde akla gelen ve ülkemizde önemli bir sorun olan korsan adlı hırsızlığa da değinilmiştir. Korsan kitap satılmasını; satıcı, alıcı ve yayıncı üçgeninde inceleyen yazar, korsana çözüm olarak kütüphaneleri önermektedir. Korsanla mücadelede kimsenin aklına kütüphanelerin gelmediğini dile getiren yazar kütüphanelerin güncelleştirilmesi ile birlikte korsan yayınların satılamayacağı için üretiminin de ortadan kalkacağını ön görmektedir.

Bilgi toplumu olma yolunda çeşitli düzenlemelerin yapıldığını; ancak bu noktada kütüphanelerin ele alınmamasından yakınmaktadır yazarımız. Ülkemizde kütüphaneye ilişkin “sıkıcı yerler”, kütüphaneciye ilişkin ise “sıkıcı kişiler” algısının yaygınlığına işaret etmiştir. Sayın yazara göre halk, bilgi toplumunu “bilgisayarlılaşma” olarak algılamakta ve bundan dolayı kütüphanelerin bilginin mabedi olduğu gerçeği görülememektedir.

“Kütüphane üniversitenin kalbidir” sözünün doğruluğunu başarılı üniversiteler listesine girebilmiş örnekler üzerinden açıklayan yazar, daha önce bir köşe yazısında dile getirmiş olduğu, ülkemizdeki bir rektörün kaldırım taşlarını kütüphanelerden daha öncelikli kılmasını üzüntüyle anlatarak gerçekliği tüm açıklığıyla ortaya koymuştur.

Bu cümle için şunu önersem: “Kütüphaneleri Yakın!” başlığıyla dikkat çeken bu bölümde, büyük devletlerin, başta müslüman ülkeler olmak üzere, sömürgeleştirmek istedikleri ülkeleri, öncelikle okumayan, araştırmayan, eğitime ve kütüphanelere önem vermeyen toplumlar olma yönünde dönüştürürken, kendileri için ise tersi bir yol izlediklerini görmekteyiz. Bu ülkelerde

kütüphaneler önemli, kitaplarsa vazgeçilmez araçlar niteliğine bürünmektedir. Bu bölümde yazar, o ülkelerin gerekirse kütüphaneleri bile yaktırdığını dile getirmektedir. Kütüphanelerin topluma nasıl buluşturulacağı ve kütüphanelerin ülkemizde nasıl yaşayan yerler olacağı düşünülürken, yazarın dile getirdiği örnekte tam olarak bunun cevabı verilmiştir. Özellikle sosyal sorumluluk projelerinin kütüphaneleri de işin içine katarak gerçekleştirilmesini önermiş ve bu şekilde yapılan bir projenin olumlu sonuçlarına yer vermiştir.

Buraya kadar olan bölümlerde genel anlamda okuma alışkanlığı ve okumadan bahseden yazar bu bölümde Türk Toplumundaki okuma algısı ve kütüphane algısı gibi konulara yer vermiştir. Özellikle Türk kültürünün bir parçası olan “delikanlılık” ile kitap okuma arasında nasıl bir ilişki olabilir diye düşünmektedir insan. Ancak yazarın bu bölümde anlattığı bir olay tam da bu konu üzerine: Kitap okumayı kendine yediremeyen bir genç! Kendisine mahkeme kitap okuma cezası verir ama genç bundan utanır zira kendisi delikanlıdır ve mahallede kimsenin yüzüne bakamaz!! Aslında belki sözün bittiği nokta burasıdır: Düşünsenize bir genç kitap okuma cezası alacağıma hapis cezası alsaydım diyor! Kitap okumaktan utanıyor, sanırım böyle bir toplumun bilgi toplumu olma yolunda daha çok yolu var gibi görünüyor.

Yazar örneklediği bu olaydan sonra, ceza türü olarak kitap okuma konusuna değinmiştir. Bizim toplumumuz gibi okumayı sevmeyen bir toplumda, kitap okumanın ceza olarak verilmesinin olumsuz sonuçlar doğurabileceğini vurgulamaktadır.

Yazar kurumlarda kütüphanecilik mesleği ile ilgili en önemli sorunlardan bir tanesini çarpıcı iki örnekle açıklamaktadır. Bu sorunlar, mesleğin eğitim almadan herkes tarafından yapılabileceği ve kütüphanelerin kurumların en rahat yeri olduğu algılarıdır.

Sonuç olarak yazar, kitap sevgisinden söz etmekte, kitabın bizleri hiç üzmeyecek ve aldatmayacak bir dost olduğunu dile getirmektedir. Bu sevginin nasıl bir sevgi olduğunu açıklarken, kitap seven insanların ne pahasına olursa olsun kitap okuduklarına işaret etmektedir. Ayrıca makam sahiplerine hediye edilen kitaplara ilişkin yazar şu ifadeyi kullanmaktadır: “...öncelikle gönüllerde yer bulabilseydi o güzelim kitaplar, mutlaka bir yer bulabilirdi ofislerde de evlerde de...”. Burada yazarın yaşadığı olaylardan da yola çıkarak kitap seven insanlara karşı, diğer gruptaki kişilerin bu sevgiyi anlamaması ve kitaplara karşı oluşundan yakındığını görürüz.

Yazarın dile getirdiği gibi bu durum Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde okuyan/okumuş her bireyin yaşadığı durumdur: Bölüm öğrencilerinin, Bölüme ilk geldiklerinde yaşadıkları belirsizlik ve içine düştükleri boşluk, onlara çevreleri tarafından yöneltilen bölüm ile ilgili cevap verilemeyen sorular. Bunun nedenini kütüphane ve kütüphaneci sevgisizliğine bağlamaktadır yazar. Ülkemizdeki kütüphane sevgisizliğini örneklerle açıklayan yazarımız, toplumun kütüphaneler konusunda bilgilendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Türk toplumunda kütüphane algısına değinen yazar beşinci bölümde ise halkın okuma alışkanlığı durumundan bahsetmiştir. Ülkemizde okuma alışkanlığı ile ilgili olarak gerçekleştirilen çalışmaların çoğunlukla yurtdışı örnek alınarak yapıldığı vurgulanmıştır. Ülkemizin durumu göz önüne alınarak bir çalışma yapılması gerektiği ile ilgili çarpıcı veriler sunulmaktadır. Hatta burada yer alan ilginç verilerden birisi de sosyal paylaşım sitelerinde okumaktan nefret edenlerin gruplar oluşturduğu ve grupların binlerce beğeni almasıdır.

Ülkemizde kitap okumama nedenleri arasında gösterilen zaman yokluğuna çözüm olarak, yazın kitap okuma kampanyalarının başladığını ve Türk milleti olarak sadece yaz tatilinde okuma yapılabileceği yönünde bir anlayış geliştirildiğini vurgulamaktadır. Ancak yazar, okumanın yaz mevsimine ait bir eylem olmadığı ve her mevsim okuma yapmak gerektiğinin altını çizmektedir. Ayrıca zaman yokluğunu bahane olarak gösterenlerin bahanelerini çürüterek istenildiği takdirde her durumda kitap okunabileceği mesajını vermektedir.

Kitabın son bölümünü Türk toplumunun bilgi ve kitap olgusu konusundaki görüşlerine ayırmıştır. Bu bölümde yazar, bilginin nelere iyi geldiğini ve bilgisiz olmanın sonuçlarının neler olabileceğini belirtmiştir. Hatta ülkemizde bilgiye ne denli az önem verildiğini kütüphane türleri üzerinden örneklendiren yazar, ülkemizde bilginin bir gereksinim olarak algılanmadığından yakınmaktadır.

Tarih boyunca bilgiyi üzerinde taşıyan araca değil bilgiye önem veren toplumlar, günümüzde bilgi taşıyıcısı olan bilgisayarları önemsemektedirler. Yani bilgi değil de bilgisayar ön plana çıkmaktadır. Ülkemizde de bilgisayar denildiğinde akla bilgi taşıyan araç yerine; oyun, film, internet ve eğlence gelmektedir. Kısacası yazarın burada şikayet ettiği nokta, aslında birer araç olan bilgisayar ve internetin, amaçmış gibi algılanmasıdır. Bunun dışında günümüzde yaşamımıza hızla dahil olan alışveriş merkezlerinde kitap satılmasının aslında kitapçıları yok etmeye yönelik bir girişim olduğunu dile getirmektedir, tıpkı mahalle bakkalı ve manavının zamanla yok olması gibi...

Ülkemizde bilgi toplumu denildiğinde akla bilgisayarın geldiği ve gerçek bilginin göz ardı edildiği gerçeğini vurgulayan yazar, bilgisayarlılaşmanın aşırı derecede arttığı ve insanların kütüphaneler yerine bilgisayar ve interneti tercih ettiğini belirtmektedir. Bu durumun ise bilgi toplumu olma yolunda hiç iç açıcı bir durum olmadığını vurgulamaktadır. Bunun dışında Türk toplumunun kitapla uzaktan yakından ilgisi olmadığını, bireysel ihtiyaç listesinde kitabın 235. sırada yer aldığı bilgisini çarpıcı bir şekilde sunmaktadır. Kitabın son ve oldukça düşündürücü de olan sözü ise şudur: “Ataları şiiire ve okumaya önem veren bir toplum olarak nasıl kitabı, kütüphaneyi ve bilgiyi ihtiyaç listesinde 235. sıraya koyabildik?”

Arş. Gör. Ayşenur Güneş
Kastamonu Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi
Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü
akbulutaysenur@gmail.com